IVSTI LIPSI
EPISTOLICA INSTITVTIO,

Excepta è dictantis eius ore, Anno ∞. Iↄ. LXXXVII. menſe Iunio.

Adiunctum eſt Demetrij Phalerei eiuſdem argumenti ſcriptum.

EDITIO VLTIMA.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
cIↄ. IↄC. V.

Cum Priuilegiis Cæſareo & Regio.

I. LIPSIVS
FRANCISCO RAPHELENGIO SVO S. D.

QVANDO *ita vis, fiat. Ede libellum, potiùs quàm vt alius alibi eum edat: quod ais te comperisse. Ego tamen non in hanc spem genui: & scis extemporali curâ ferè ante annos quattuor dictata hæc nobis, idq; in vsum captumque saltem iuuentutis. Iis ipsis multa vtiliter tunc interfati sumus aut miscuimus, quæ hìc non habes, illustrandæ scilicet rei aut firmandæ. Nam hæc breuia. quæ tamen ipsa, quoniam vsui etiam alijs esse posse, tu alijque censent: age, non inuideo, communica. sed hac lege vt omnes sciant, discentibus, non doctis; iuuenibus, non adultis, hæc à nobis scripta: nec vmquam edendi isto fine. Nam hæc talia seruabamus Dialogis* De instituendâ iuuentute. *Sed, vt initio dixi, quoniam vis, fiat: & tu in alijs magè serijs Plantinianum nomen famamque propaga. Vale.* v. *Kal. Nouemb.* ∞. IↃ. XC.

IVSTI LIPSI EPISTOLICA INSTITVTIO.

CAPVT I.

De nominibus varijs Epistolæ: & de formâ apud veteres.

EPISTOLA quî rectè & laudabiliter ſcribatur, præire mihi propoſitum iuuẽtuti. ſed compendio: ad vſum, non ad ſpeciem: nec vt omnia quę ad rem, ſed quæ in rem maximè, dicam.

EPISTOLAE Gręcanicum nomen eſt, ἀπὸ τοῦ ἐπιστέλλειν, quaſi *Miſſoriam* dicas: (Iſidorus interpretatur *Miſſam*) ſed in veteri tamen Latinorum vſu: & Plautus aliquoties vſurpat, & Afranius comœdiam etiam quampiam, *Epiſtolam* inſcripſit. *V* mediâ Politianus & nonnemo hodie ſcribunt, freti auctoritate librorum & lapidum, in quibus crebrò ſic reperias: ſed, niſi fallor, numquam ante Veſpaſiani æuum. Et per *O* ſanè rectiùs ſcripſeris magiſque ἀναλόγως. Alijs etiam nominibus priſci appellauêre, *Litteras*, *Tabulas*, *Tabellas*, *Codicillos*. Litteras, (poëtæ etiam *Litteram*,) ob eminentiam, & quia hoç genus creberrimi inter litteras omnes vſus: Tabulas, Tabellas, Codicillos à materie; quia *ante chartæ & membranarum vſum* (* Iſidori verba cito) *in dolatis ex ligno codicellis epiſtolarum colloquia ſcribebantur. Vnde & portatores earum Tabellarios vocauerunt.* Quæ tranſcripta moneo ex Hieronymi epiſt. XLII. Feſtus eidem rei: *Tabellis*, inquit, *pro chartis vtebantur antiqui*; *quibus vltrò citróque certiores abſentes faciebant: vnde adhuc Tabellarij dicuntur, & Tabellæ miſſæ ab Imperatoribus.* Inde Plautus Epiſtolam circumſcribens Pſeudolo:

Lib. VII. Orig.

* Lib. VII. Orig.

Per ceram & lignum, inquit, *litteraſque interpretes.*

Et paullò pòſt:

Pro ligneâ ſalute vis argenteam remittere illi?

Eiuſmodi Tabulę Homero etiam notæ: apud quem Prœtus lit-

 teras

Iliad. ζ. ver. CLXIX. * Siue, *duplice*. Lib. XIV.

teras Bellerophonti tradit scriptas ἐν πίνακι πτυκτῷ, *in tabellâ* * *plicatâ*. Fieri solitæ inductâ cerâ, è fago, abiete, buxo, tiliâ siue phylirâ, acere, citro, ebore. quæ omnia exemplis firmare non hîc locus. Vsi tamen & chartâ ad hanc rem: idque ex Martialis lemmate facilè colligas, *Chartæ epistolares*. quod nomen hodieque Epistolæ tribuunt Hispani. Sed siue Tabella, siue Charta, paullò alia tamen eius quàm hodie forma. Pagellæ enim erant, & species minuti libelli. Hinc Ciceronis illa capies: * *Extrema pagella pupugit me tuo chirographo.* * Et, *Altera iam pagella procedit.* Excipio, quòd publicas litteras ad S. P. Q. grandiore formâ, & transuersâ chartâ scribebant, scilicet quasi Historias. Suetonij hæc mens in * Iulio: *Primus epistolas ad Senatum, ad paginas & formam memorialis libelli conuertisse fertur, cùm anteà* COSS. *ac Duces nō nisi transuersâ chartâ mitterent*. Cui Isidorus dat lucem: *Quædam nomina librorum apud gentiles certis modulis conficiebantur: breuiore formâ, Carmina atque epistolæ; at verò Historiæ maiore modulo scribebantur*. Et hinc *Senecam explico: *Epistola non debet sinistram manū legentis implere.* quod scilicet referendū ad angustias & minutā libelli formam.

* Lib. II. ad Cœliū. epist. XIII. * Lib. II. ad Brutum epist. XXV. * Cap. LVI. * Epist. XLV.

CAPVT II.

Quid sit Epistola, & quæ eius partes.

DEFINIO autem Epistolam: SCRIPTVM ANIMI NVNTIVM AD ABSENTES, AVT QVASI ABSENTES. Animi nuntium dixi: quia finis Epistolæ duplex; aut affectui testando, aut rei significandę. Illum, ingerit Ambrosius ad Sabinum: *Epistolarum vsus est* (inquit) *vt disiuncti locorum interuallis, adfectu adhæreamus*: Hunc alterum, Cicero ad * Curionem: *Hac caussâ inuenta res ipsa est, vt certiores faceremus absentes, si quid esset quod eos scire, aut nostrâ aut ipsorum interesset.* Et ante eum * Turpilius: *Sola res est* † *quæ homines absentes, præsentes facit.* Rectè igitur dixi, *absentes*. sed addidi etiam *quasi absentes*: quòd interdū ea vsurpata ad præsentes. Ita Augustus * *sermones grauiores cum Liuiâ suâ non nisi in scriptis & è libello habebat*. Et idem Iuliam suam in Amphitheatro * *admonuit scripto.* Quin mos ille sub Tiberio principe * *etiam præsentem scripto adire*. quem originem sumpsisse à Iulio Cæsare ex Plutarcho colligas: qui *primus* (inquit)

* Lib. II. * Apud Hier. epist. XLII. † Velim trāsponi, vt fiat Trochaïcus: *homines absentes quæ præs.* * Sueton. cap XCIV. * Macrob. II. Satur. * Tac. IV. Annal.

quit) *rationem repperit amicos per litteras conueniendi, cùm coràm agendi nec occupationes nec magnitudo vrbis ſemper occaſionem daret.* Atque id genus propriè Codicellos appellabant. Senecæ ea mens epiſt. LVI. *Video te mi Lucili cùm maximè, audio. adeò tecum ſum, vt dubitem an incipiam non epiſtolas, ſed codicillos tibi ſcribere.* Hæc definitio Epiſtolæ. ex quâ partes præcipuas eius duas facio: Materiam & ſermonem.

CAPVT III.

Materies definita, diuiſa, & de præmiſſis Epiſtolæ.

MATERIEM dico REM QVAE SVBIECTA SCRIPTIONI. Ea duplex, Sollennis & Varians. Sollennis, QVAE IN OMNI EPISTOLA, EADEM AVT PAENE EADEM, ET QVASI EX FORMVLA RECVRRIT. Qualia ſunt, Præloquium, & Clauſula. Præloquium intellego, QVOD EX RITV PRAEMITTITVR: vt Nomina & Salus. In Nominibus olim receptum, vt in ipsâ fronte epiſtolæ bina ſemper ponerent, Suum & Alienum: illo præpoſito, etiam ad digniorem. Cum cauſsâ. quoniam prima legentis cogitatio & deſiderium, eſt ſcire à quo miſſa. Etiam hoc ſeruatum, vt nomina nuda, nec blandientia aut laudantia verba, ſibi alterive tribuerent. excipio, ſiquis in imperio aut magiſtratu. Tum enim verbo additum *P. Seruilius Rullus Trib. pl.* X. *vir Cneo Pompeio proconſuli.* At Epitetha nulla: niſi ad vnicè caros aut domeſticos. quos interdum *Humaniſſimos, Optimos, Suauiſſimos, Suas animas* appellabant; & receptiſſimo verbo *Suos*. Quod poſtremum interdum etiam ad leuiter notos vſurpabant. vt apud Liuium: *Prætores Syracuſani Marcello Suo*. Priſci interdum: ſed labens ætas paſſim & omnibus dedit. adeò vt Imperatorem ipſum ſanequàm familiariter *Suum* ſalutet Plinius in magni operis præfatione. Ab hac mente Martialis:

Lib. XXIV.

Lib. XIV.

Seu leuiter noto, ſeu caro miſſa ſodali,
Omnes iſta ſolet charta vocare SVOS.

Et in Plinij Iunioris epiſtolis vix aliter legas: ſicut & Pandectarum aliquot locis. Olim iſta: Ego hodie temperem ad vſum noſtri æui; & alieno ingenio interdum ſeruiam potiùs, quàm meo.

Ad doctos,probos,simplices simplicia hęc seruem: ad magnates aliter;nec temerè nomen meum præposuerim,& appellandi formulâ potiùs scripserim,*Maxime Rex,Illustrissime Princeps, Amplissime Domine*,&c. Misera ostẽtatio scientiæ, quæ risum aut offensam debet;vtique in epistolâ,quę tum demùm rectè scripta, cùm videtur illi cui scripta. At de Salute, clarum est olim eam post ipsa Nomina adiectam: haud dubiè ex colloquiorum more,quo in occursu statim salutamus.Gręcis simile: quibus χαίρειν precari in vsu fuit,aut εὖ διάγειν: quę Epicuri salutatio:aut εὖ πράττειν:quod disputatiunculâ quâdam prę fert Plato ad Dionysium.Horatius, non præter solitum Græcus,expressit ista:

Vide Diogen. Laërt. in Plat.

Epist. III.

Celso gaudere & benè rem gerere Albinouano
Musa rogata refer. ——

Omittebant hæc interdum,& præsertim Reges, quasi per maiestatem. Plutarchus notat: *Alexandrum, victo Dario, abstulisse ab epistolis,* τὸ χαίρειν, *(illud Saluere,) exceptis quas Phocioni scribebat. quem vnũ,sicut Antipatrum,compellabat,post Salutem dictã.* Pertinere etiam ad Præloquium videatur vetus ordiendi formula, S.V.B. E.E. V.quæ in priuatis litteris frequens; in publicis perpetua, etiam posteriore æuo.Concipi solet &his notis:S.V.G.E.V.id est, *Si vales,gaudeo,ego valeo.* Quę apud Oppium de bello Hispaniensi lectæ, frustrà turbant & ad mutandum impellunt eruditos.

In Phocione.

CAPVT IV.

De ijs quæ ad finem Epistolæ,itemque de Signo.

AD Clausulam venio: quam appello TERMINVM EPISTOLAE ET FINEM. In eâ hæc quinque sollennia ferè insunt: I. *Valedictio.* quæ inserta pariter ex sermonis ritu,quo abeuntes alter alteri benè precamur. Expressa antiquis simplici verbo Vale. Ouidius:

V. Trist.

Accipe,quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent vt tua fata, Vale.

Interdum *Haue,Salue:* nec indecorè cum adiectiunculâ *mi anime, mi suauissime.* Aut alio verbo ad argumentum apto: *Vale & veni, Vince & vale.* Interdum & voto concepta: *Deum precor vt te seruet,consilia tua fortunet,*&c. Quæ omnia cum iudicio imitãda aut immu-

immutanda pro re & personâ. II. *Loci adiectio*. quæ necessaria inter absentes: nisi si de eo planè constet. Itaque Ciceroni crebrò omissa: & in pari caussâ omittenda nobis. III. *Temporis*. in quo dies semper; annos plurimùm; horas interdum notatas inuenies. IV. *Subscriptio*. quæ priscis ignota: nisi fortè in litteris ad Imperatores; quibus subscriptum per speciem honoris & obsequij, * *Deuotos se esse*. Nos tamen vsurpamus. nec damno apud grandes aut ignotos: apud familiares vacuum videatur, imò vile. V. est *Superscriptio*. quæ nobis inter legitima, veteribus rarò fortasse vsurpata. Dabant enim plerumque & mittebant per Pueros suos aut Tabellarios notos; nec aliud in exteriore epistolâ quàm Signum & Linum. Illud plerumque erat * Imago propria, aut alicuius è maioribus, impressa ceræ siue cretæ. De cerâ notum est: de cretâ, venisse in hunc vsum Cicero ostendit IV. in Verrem: *Signum iste animaduertit in cretulâ*. Et pro Flacco, *Asiaticam cretam* in hac re appellat. Linum fuit, vinclum quo epistola obligata, & cui signum ipsum impositum impressumque. Plautus:

> *Cedo tu ceram ac linum: age, obliga, obsigna citò.*

Nec aperire epistolam fuit, nisi illo soluto. Inde apud Curtium: *At Parmenio vinculum epistolæ soluit*. Apud Ciceronem: *Incidere linum*. & passiuâ vulgataque phrasi, *Soluere epistolam*. Ferè autem signum cum eo fractum. ideoque iubebant semper ante apertionem Signa agnosci, fidei caussâ. In Plautinis:

> *Accipe, hem cognosce signum.*

Iterùm:

> *Cape, signum nosce.*

Cicero in Catil. *Ostendi tabellas Lentulo, & quæsiui cognosceretne signum? Annuit. Est verò inquam imago aui tui clarissimi viri*. Sallustius: *Pellectis litteris, cùm priùs omnes signa sua cognouissent*. Hoc curiosè ideò: quia signo corrupto facile & tutum negare à se scriptam. vtique cùm dictassent (vt sæpè) & alienâ manu esset. Ita olim. nec tamen rigidè abnuo, quin aliquando superscriptum. Plutarchus in Dione, inter plures epistolas quæ adlatæ, μία δ' ἦν, inquit, ἔξωθεν ἐπιγεγραμμένη, τῷ πατρὶ παρ' Ἱππαρίνου: *Vna erat exteriùs inscripta, Patri ab Hipparino*. Quod pro eorũ opinione sit, qui volunt ea quæ in capite ac fronte epistolarum veterum semper legimus, fuisse Tabellarij caussâ, in earum dorso. Sed quidquid huius sit,

* Ex Dione LVII. Suet. Tib. XXXII. Et priscis lapidd. D.N.M.Q.E. id est, *Deuotus Numini Maiestatique eius*.

* *Siue aliâ aliquâ vt Augustus Sphynge signare solebat, posteà imagine Alexandri, postremùm suâ.*

Lib. VII.

ius sit, nobis superscriptio vsurpanda: siue ob ignotos ignorantesque Tabellarios, siue magis ob receptissimum morem, cum quo frustrà pugnemus. Quin & Titulis, eodem auctore, vti suadeam: sine ambitione tamen aut professâ nimis adulatione. Hæc Sollennis Materies epistolę. in quam licet aduocem Epistolas totas, quas *Formales** Suetonius appellat. Eæ de vnâ aliquâ re, vnâ ac simili formâ, ad plures scribuntur: in negotijs publicis, inque aulis Principum etiam hodie vsitatæ. quas ipsas *Canonicas* (nisi fallor)* Cassiodorus appellat.

* In Domit. cap. XIII.

* Lib. II. Var. Epist. XXIII.

Caput V.

De Materie variâ, eiusque sectione.

At Variantem Materiem appello, QVAE DIVERSA IN QVAQVE EPISTOLA EST: IPSA OCCASIO SCRIBENDI ET CAVSSA. Ea multiplex: nec minùs latè patet quàm hæc vita. Quid enim rei diuinæ aut humanæ est, quod non sermone communicamus? ergo & Litteris, quæ alter sermo. Sed tamen diffusam coërcere his terminis posse videor: vt omnis ea sit triplex: *Seria, Docta, Familiaris.* SERIAM dico, *quæ ad publica aut priuata pertinet, sed vberiùs ea tractat, & cum curâ*. Id genus inter publica sunt: *Narrationes, Dissertiones, Deliberationes, de statu rerum, de militiâ, de pace*, & his talibus. Inter priuata; *Consolationes, Admonitiones, Petitiones, Obiurgationes, Excusationes, Suasiones, Laudationes*; & vno verbo, quicquid paullò magis seriò scribimus, & vnâ in re velut figentes pedem. Quod genus sępè incurrit, & plerumque necessariò, interdum animi caussâ, vsurpatur. DOCTAM dico, *quæ ea quæ ad scientiam aut sapientiam, continet; & res non epistolæ, epistolæ veste velat*. Talis triplex: aut enim *Philologa* est, & in amœnioribus studijs occupatur, vt olim Varronis Quęstiones Epistolicæ, Valgij Ruffi Quæsita per Epistolam. Aut *Philosopha*, & de Naturâ vel Moribus agit: vt Senecæ nostri epistolæ; sed & Platonis. Aut denique *Theologa*, quę in sacris rebus dedita: vt sunt Augustini, Hieronymi, Cypriani, Basilij, Gregorij vtriusque. Denique FAMILIAREM dico, *quæ res tangit nostras aut circa nos, quæque in assiduâ vitâ*. Ea propria & crebertima Epistolæ materies: &, si verum fateri volumus, germanæ

germanæ illius vna. Cui priora illa duo, *Seria*, inquam, & *Docta* ſæpè admixta: ſed admixta; variumq́ue ei ſemper nec ſimplex argumentum.

CAPVT VI.

De Inuentione pauca & Ordine.

SATIS de vniuersâ Materie dictum: de Inuentione & Ordine addendum aliquid eſt: ſed breuiter. Nam ad Inuētionem vberibus præceptis quid opus? Cùm ſemper ea prompta; nec ad Epiſtolam ſcribendam veniatur niſi argumento concepto, & mente (vt ita dicam) tumente. Quod in *Familiaribus* veriſq́ue Epiſtolis perpetuum eſt: In *Serijs* aut *Doctis* paullò aliter. quibus quomodo aggerenda aut amplificanda Materies ſit, nihil hîc ego: ſed Rhetorum te libri docebunt. Nec in *Ordine* quidem admodum laboro: qui optimus in Epiſtolâ, neglectus aut nullus. Vt in colloquijs incurioſum quiddam & incompoſitum amamus: ita hîc. Adeò vt nec in Reſponſionibus ordine & diſtinctè ad capita ſemper reſpondeamus: ſed vt viſum, atq; vt hoc illúdve in mentem aut calamum venit. Omnino decôra eſt hæc incuria: & magnus * Magiſter rectè monuit, *Epiſtolas debere interdum hallucinari.* Itaque ille ipſe hæſitat, reuocat, turbat, miſcet: nec quicquam magis curaſſe videtur, quàm ne quid curæ præferret. Tamen in *Serijs*, non nego de Ordine paullò magis ſatagendum: ſed ita, vt ſemper infra Oratoriam illam diligentiam conſiſtas, & imitere eam, non æques. Præceptis cur te alliges? Vt Imperatori in acie certus aliquis ordo eſt, nec tamen vnus: ſic tibi in omni materie; quam pro re, pro iudicio diſpone.

* Cicero ad Attic.

CAPVT VII.

De Sermone quæ de eo dicenda; & primùm de Breuitate.

VENIO ad Sermonem: cuius cauſsâ, fateor, Inſtitutio hæc ſuſcepta. Nam de Materie, totum mediocris cuiuſdam prudentiæ eſt: & vix peccatur. at in Sermone, Labor & Error eſt; nec corpus illud hodie crebrò cultum vidimus (liberè effero) decenti hac veſte. Sermonem appello, ELOCVTIONEM ET

STILI MODVM EPISTOLAE APTVM. Is vt talis fiat, dupliciter eum conſiderabo: *Vniuersè* & *Distinctè*. Vniuersè; in toto Habitu & conformatione epiſtolæ: Diſtinctè; in partibus, id eſt *Phraſi* & *Verbis*. De Habitu igitur ſermonis epiſtolici, præcipio vt quinque iſta ſerues: *Breuitatem*, *Perſpicuitatem*, *Simplicitatem*, *Venuſtatem*, *Decentiam*. Prima illa, prima mihi ſermonis virtus eſt: adeoque epiſtolæ propria; vt, ſi longior, (cum Demetrio ſentio) Libri iam nomen aſſumat, Epiſtolæ amittat. Cùm tam multa ea nuntiet, quî debet multis? Addo, quòd vt in ſermone aut fabulis, ſic in epiſtolis odioſa garrulitas. Quam tamen, quod obſerues, imperitiſſimus quiſque affectat; & loquentes ferè plurimùm, qui minimùm eloquentes. Vt corpore tenues, veſte ſe dilatant; ſic qui ingenij aut ſapientiæ inopes, diffundunt ſe verbis. At Breuitas mihi amata, & ijs qui ſapiunt: ſi tamen cum Iudicio ea vſurpata & Modo. Peccari enim & hîc poſſe ſcio: & vt in ſagittâ mittendâ, non minùs aberrat qui citra ſcopum, quàm qui vltra iaculatur; ſic in ſcribendo, quiſquis pauciora quàm pro re, aut plura dicit. Modum autem à materie ſpecto. ſi *Seria* Epiſtola aut *Sapiens*; diffundi paullò magis velim, & rei per ſe graui addi verborum aliquod pondus. Si *Familiaris*, contrahi: nec res tenues ac multas onerari laciniâ ſermonis. Scilicet vt vela pro magnitudine nauium: ſic vèrba debent eſſe, pro rerum. Iudicium porrò ſumo à perſonis; idque dupliciter: A *Qualitate*, à *captu*. Ab illâ: vt ſi ad Ignotos aut Magnates ſcribitur; vberior & floridior paullò epiſtola ſit. quia ſtricta illa breuitas apud hos tales, non abeſt à contemptu. Aliter, ſi ad amicos aut æquales. A Captu: vt ſi ad leuiter doctum aut acutum; ſi ad iuuenem. extendam tunc profectò, nec tenebras ingenijs offundam per ſe parùm claris. Atque id mihi in omni perſonâ valdè notâ: vt illi, inquam, te ſtilumque tuum attemperes. quoniam caput artis, ſcribere accommodatè. Quî fiet igitur Sermo breuis? obſeruatione triplici: *Rerum*, *Compoſitionis*, *Verborum*. *Rerum*; vt ſuperuacuum nihil admiſceas, nil repetas; inprimis non capita ad quæ reſpondes. *Compoſitionis*; vt ſtructuram & periodum longiorem omnem fugias: membris vtare, & aſyndetis ſæpè. *Verborum*; vt lætior omnis phraſis, allegoria, imago abdicetur: parca & pura oratio ſit, neceſſariâ ſupellectile verborum contenta.

Habes

Habes de Breuitate; quæ viris mihi dicta, non iuuentuti, sunto. adeò enim hanc ad eam non voco, vt etiam absterream: siue quia tutò adsumere vix potest, & Breuitatis imitatio facillimè ætatem hanc decipit: siue quia nec vtiliter potest, & iuuenili illo breuitatis studio (sæpè vidimus) aridus plerumque & exsuccus stilus euadit. nec facilè ad laudatam illam temperiem venitur, nisi initio vbertas quędam & luxuries sit, quam ætas paullatim depascat.

CAPVT VIII.

De Perspicuitate; quî peccetur in eam, quî paretur.

VIRTVS altera, *Perspicuitas*; de industriâ à me Breuitati subtexta, quia periculum magnum huic ab illâ. Quàm ardua, quàm rara illa Breuitas, quę non pręteruolet aures aut defraudet? in quâ legentis sensus non opus sit intendi? Atqui semel hoc imbibe: summum in sermone vitium esse, non solùm non capi, sed etiam ęgrè capi. In quo peccant quidam Naturâ, qui ipsi obscuri & reconditi talia efferunt: plures, Studio; qui nihil doctum aut laudabile putant, nisi reconditum, & quod fugiat vulgares mentes. Stulti! quia malè ingeniosus ille, ad quem capiendum opus est ingenio: præsertim in Epistolâ, quæ arbitrum aut interpretem non quærit. Clarè ergo scribito, si potes, & breuiter. sed ita, vt hoc laudis esse scias; illud necessitatis. Clarus autem sermo erit, præcepto triplici: Si verba in eo propria; si vsitata; si collocata.

CAPVT IX.

De Simplicitate duplici; & ad hanc monita.

TERTIAM virtutem posui Simplicitatem: intellectu duplici. quia & in Stilo eam exigo, & in Mente. De Stilo: certum, & veterum exemplo testatum est, simplicem eum esse debere, sine curâ, sine cultu; simillimum cottidiano sermoni. Itaque Demetrius, vt Dialogum, Epistolam scribi vult: & ipse Cicero, *texi eam quotidianis verbis*. Seneca appositè: *Qualis sermo meus esset, si vnà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis:*

tales volo esse epistolas meas. Quod feminas ornare dicitur, non ornari: hoc epistolam. quam sequi decor debet, non ab eâ aut in eâ affectari. At de Mente: ita intellego; vt simplex quiddam & ingenuum in totâ scriptione eluceat, & aperiat candorem quemdam liberæ mentis. Nullâ enim ex re magis natura cuiusque & certa indoles elucet (Demetrio verè scriptum) quàm ex epistolâ. Itaque optima ea tibi repræsentanda, & inprimis illi ad quem scribis amica. vt inquam lenium affectuum & beneuolentiæ illud, vt sic dicam, saccharum, inspergatur; fiatque delectabilis, & ad legentis gustum. Quo in genere Cicero vnicus, & vnicè imitandus. Præceptis enim alijs res non continetur. Cautionem addo siue exceptionem: pro re interdum epistolam assurgere, & paullò studiosiùs scribi (vt in Serijs:) sed tamen ita, vt simplicitatem totam non exuat; & ornamenta interdum habeat, lenocinia numquam. Nam illæ quæ ad pompam & ostentationem ingenij scriptæ (quales Philostrati & Phalaridis, item Synesij & Plinij nonnullæ) nescio an tueri nomen veræ epistolæ possint apud iudices veros.

CAPVT X.

Iunctim de Venustate & Decentiâ.

RELIQVAE mihi duæ virtutes, *Venustas* & *Decentia*: etsi vix reliquæ. Vtraque enim eiusmodi, vt admonere de eâ breuiter possim, non docere. Illa ab Ingenio tota est; hæc à Iudicio: quorum vtrumque spernit ligari præceptorum his vinclis. *Venustatem* appello; *cùm sermo totus alacer, viuus, erectus est, & allicientem quamdam gratiam Veneremque præfert*. Quod natura ferè dat: nonnihil tamen & duplex hęc monitio. Primùm, vt Adagia Allusionesque ad dicta aut facta vetera, versiculos aut argutas sententias vtriusque linguæ interdum immisceas. Secundùm, vt iocis salibusque opportunè condias; quos animam & vitam epistolæ esse non fugiam dicere.

At *Decentiam* intellego, id quod Græci τὸ πρέπον: quæ tum in epistolâ, cùm omnia aptè & conuenienter scripta. Quod fiet aspectu duplici: *Personæ* & *Rei*. *Personæ* dupliciter; si tuam respicis, & eius ad quem scribis: Rei autem, simpliciter; vt omnia pro argumen-

argumento; & ſententiarum phraſiumque veſtis apta ſit corpori rerum. Magna hæc, ſed occulta virtus: nec immeritò * Cicero monuit, *vt in vitâ ſic in oratione, nihil difficilius eſſe, quàm quid deceat, videre*. Nec verba hîc perdam: quia ſcio Iudicij totam hanc rem eſſe: quod à Deo & à naturâ pete, non ab Arte.

* In Orat. ad Brutũ.

CAPVT XI.

Ad Sermonem diſtinctè tranſitum. eum parari Imitatione: ad hanc tria præcepta. & primùm de ijs qui, & quando, legendi.

DIXI vniuersè de Sermone: magis diſtinctè ad partes eius tranſeo, *Phraſim* & *Verba*. Illam appello, VOCES DVAS AVT PLVRES IN SENTENTIA IVNCTAS: Hæc, VOCES IPSAS SINGVLAS. In illis *Elegantia* & *Nitor* requiritur: in his *Latinitas* & *Proprietas*. Ea omnia hodie, vel ex *Auditu* haurienda ſunt, vel ex *Lectione*. Ex illo leuiter; quia nec adhærent audita animis, æquè ac lecta: nec eſt ferè vt optima audiantur. quia & rarus Latinus ſermo, & pauci eâ curâ loquuntur quâ ſcribunt. Itaque doctiſſimi ac diſertiſſimi, ſæpè in ſermone alij; nec temerè exemplum vidimus aut videbimus eloquentiæ, quam formauit Auditio ſola. Lectio igitur magis tuta, magis vtilis. ſic tamen, vt *Imitatio* ei adiuncta ſit: ſine quâ languida hæc, imò vana. *Imitationem* dico, SERMONIS NOSTRI AD SERMONEM VETEREM, APTAM CONFORMATIONEM, ET STILO EXPRESSAM. A quâ (vno verbo dicam) ſpes omnis creſcendi huic ſegeti Phraſium & Verborum. Nam Ars alia, quicquid conentur, non magis diſertos fecerit, quàm vates ſomnium in Parnaſſo. De illâ igitur cum curâ & ad vſum dicam: & quidẽ hæc tria, *Quos & Quando legas: Quid & è quibus ſeligas: Quid exprimas & quid vites*. In primo: vtinam ea copia ſcriptorum hodie, vt iure ambigua haberi hæc lis poſſit! Pauci relicti veteres: quis controuertet quin ij legendi omnes ſint? niſi fortè nuper aliquot Itali, qui in arctum reductam eloquentiam concluſerunt finibus tantùm Tullianæ lectionis. O vani & faſtidioſi! non ſolùm præter mentem magiſtrorum veterum, ſed præter rationem præterque vſum. Quos nunc non refello; & adhæſiſſe olim me ſcio paullò iuueniliùs,

donec repreſſit & reuocauit maturioris iudicij frænum. Tu mecum, omnes legendos imitandosque tibi certò ſtatue: non ſimul tamen aut omni æuo. Diſcrimen aliquod temporum eſt, quod vtiliter enotabo. Eſt *Puerilis* quædam & prima Imitatio, eſt *Creſcens*, eſt *Adulta*: In illâ primâ, Italorum hæreſis mihi placeat: & aliquamdiu Cicero non præcipuus ſolùm legatur, ſed ſolus. Cui fini? vt corpus ſcilicet illud & contextus orationis primùm ſeriò formetur vno quodam habitu, & ęquabili ſermonis filo. Neſcio an idem cenſerem, ſi Caluus, Cælius, Brutus, Cæſar, & alij è claſſe Oratorum extarent. Sed, vt hodie res eſt, quis præter Tullium periodos, membra, numeros, & continuatam illam orationis ſeriem nobis ſuggeſſerit? A quâ, me quidem iudice, neceſſariò initium faciendum iuuentuti. Vt pictor cùm tabulam accepit, primùm hominem totum delineat; colores mox aptos quærit, & addit cuique parti: ſic meus Imitator, corpus eloquentiæ ſuæ formet, pigmenta deinde variè conquirat. Niſi facit, (crede iuuentus, aut ſerò credes:) hiulca ſemper, incompoſita, & è varijs varia quædam ſtili forma gignetur, nec ſatis ſibi conſtans. quotidie video; & peccati cauſſam non ignoro. Cicero igitur primus primas teneat: & teneat ſolus. Sed quamdiu? pro ingenijs tempus definiam: in molliore aliquo, annum; in duriore, alterum etiam annum. Et addo non inutiliter, ſub hanc ipſam curam, Manutij epiſtolas, Sadoleti, Bembi, Bunelli, atque in primis Longolij noſtri, legi poſſe. non quia ipſi (liberè dicam) valdè probi; ſed quia puerili quodam affectu Ciceronis illam orbitam anxio pede preſſerunt, ideoque per eorum veſtigia tutior & facilior tibi curſus. At in *Creſcentem & Iuuenilem* Imitationem alios admitto: ſed ſucceſſu tamen; nec vt ſaltu pergas, ſed per quoſdam velut gradus. Itaque meo conſilio, eos hîc primùm adeas qui à Cicerone minimùm abeunt, & qui copiâ, ſuauitate, fluxu dictionis, referant beatam illam facilemque naturam. Qualis Fabius inprimis, & nonnihil Q. Curtius, Velleius, Liuius, Cæſar: ſimiliores futuri, niſi retinuiſſet & ſtitiſſet alia ſpecies argumenti. Hos igitur tunc lege, ſed leuiter: at cum omni ſtudio Plautum & Terentium; qui ſemel corpore illo Sermonis & tamquam ædificij formâ conſtitutâ, vtiliſſimè adhibebuntur ad poliendas omnes partes. Verborum proprie-

tas

tas à quibus petatur meliùs ? à quibus Phrasium ille nitor Atticus? Iam venus, & lepor & comitas à quibus vberiùs hauriatur, quàm à meo comico? Plautum enim hîc solum intellego; & præpono (nec impono: quia ex animo ita sentio) omnibus, qui in Latio aut Græciâ imbuerunt chartaceum hoc æquor. Hi ad Epistolam (de Orationibus enim aliter censeo) & familiarem scriptionē inprimis apti: quia reuerà epistola quid aliud, quàm cottidiana dissertatio ? vt non errârit Artemo apud Demetrium, qui censet eodem modo Dialogum & Epistolam scribi. Et Plinius ab eâdem caussâ, epistolas matronæ cuiusdam dilaudans, cum Plauto & Terentio metro solutis eas componit. Quin ipsum Plinium, in secundâ hac classe iure colloco, tersum, acutum, nitidum: sed non sine delicijs molliculum interdum, & parùm virum. Cui comitem nouum do, sed maiorem nouis, Etruscum illum Angelum, qui (nisi quòd affectatæ interdum & quæsitæ in eo argutiæ) cum illis ipsis priscis pari passu decurrere posse videatur Epistolarum hunc campum.

Hoc velut tirocinij biennium sit: quo manus hæc stili coërcenda nonnihil intra puram togam. cui iam deinceps, in *Adultâ* Imitatione, liberè permittam exserat se & vagetur per scriptorum omne genus. Legat, videat, & flores ex omni prato carpat ad Eloquentiæ hanc corollam. Sed inprimis suadeam Sallustium, Senecam, Tacitum, & id genus breuium subtiliumque scriptorum iam legi, quorum acutâ quasi falce luxuries illa paullisper recidatur; fiatque oratio stricta, fortis, & verè virilis.

Finij de parte primâ: nisi quod leuiter addo, perutile futurum eumdem illum Ciceronem legi cottidie & relegi; vespertinis præsertim horis, &, si oportunitas feret, sub ipsum somni tempus. Mens tunc nescio quomodo meliùs arripit, retinet, & concoquit per quietem. Tenta, reperies in leui monito non leue momentum.

CAPVT

Capvt XII.

De Excerptis; quo ordine ea instituenda, & à quibus singula carpenda.

Qvid *seligas & A quibus*, partem feci alteram. de quâ etsi exemplis dicere faciliùs possem, quàm scriptis; tamen breuiter hæc habe. Lectionem ipsam non sufficere, ne repetitam quidem, imò nec in felicissimâ memoriâ: sed opus esse *Excerptis* quibusdam & *Notis* rerum verborumque singularium, quas imitemur: quæ excerpta Memorialibus libellis, tamquam ærario, contineri velim, vnde sermonis illæ opes per tempus & ad vsum promantur. Fieri autem libellos triplices: vnum, quem *Formularum* dixerim; alterum, quem *Ornamentorum*; tertium, quem *Dictionis*. Duo illi ad sermonem vniuersum magis pertineant, tertius ad distinctum. In primo, Formulæ mihi duplices: Ad *contextum* istæ: *Ordiendi, Narrandi, Continuandi, Transeundi, Abrumpendi, Claudendi*: Ad *Materiem*, istæ: *Rogandi, Gratias agendi, Operam offerendi, Laudandi, Vituperandi, Asseuerandi*: & quicquid istarum rerum communium est, quæ in epistolam creberrimè incurrunt. Secundus, *Ornamentorum* liber est. in quo distinctè & per capita collocauerim hæc: *Similitudines, Allegorias, Imagines, Acutiora dicta, Sententias*, & siqua eiusmodi illustria lumina sermonis. Tertius, *Dictionis*. quam diuido in duas partes, *Phrasium & Verborum*. Phrases quidem enotari velim, quæcumque insigniores aut nitidiores occurrent: Verba, quæcumque rara, noua, aut nouo sensu siue flexu vsurpata. In Phrasibus dispositionem non video; nisi quòd seorsim eas poni velim, pro discrimine scriptorum: Tullij solas, Plauti & Terentij solas, Historicorum solas: quod quisque pro iudicio suo aut industriâ facito. In verbis ordinem solùm seruem Alphabeti. Hæc sunt quæ selegi velim. Sed à quibus? non enim promiscuè ab omnibus: sed ad iudicium paucis tibi sic præibo. *Formularum* liber à Cicerone maximè compleatur; addo Plinium, Politianum, aut si quid aliunde transferre aut haurire poteris opportunè. *Ornamentorum*, à Cicerone, Fabio, Plinio, Historicis, Senecâ, etiam à Græcis, & in primis Plutarcho. *Phrasium* exempla à Cicerone maximè, & Comicis petantur; nonnihil ab Historicis,

ſtoricis, atque etiam ab alijs quos non attigi, Varrone, Agellio, Suetonio, Iuriſconſultis, imò & interdum Appuleio.

Verborum, vno verbo, ab omnibus: nec inutiliter etiam à Grammaticis & Gloſſarijs antiquis.

CAPVT XIII.

De Expreſſione & formatione Stili, per tria genera Imitationum.

TERTIVM illud vtiliſſimum ſequitur, Quid exprimas, & quid vites. Fruſtrà enim priora illa duo, ſi non iſtud: nec lectio aut ſelectio adiuuerint, ſine probâ expreſſione. Ea vt talis ſit, per triplicem Imitationem diſtinctè te ducam, & quid ſequare in vnaquaque dicam, & quid vites. In *Puerili*, duo hæc tibi propone. Primò, vt formulas inprimis & communia illa contextus totius imitere: ſecundò, vt ductum, numeros, lineamenta & faciem Tullianæ orationis. Et imitere, non induſtriè ſolùm, ſed pænè adfectatè & cupidè: ſic inquam, vt color quæſitus & fucus appareat, imò & furtum. Vt pueros nihil pudet, cùm ſcribere diſcunt, per ſingulos litterarum apices alienâ manu duci: non item hîc te. Clauſulas, membra, & periodi cuiuſpiam partem cum veniâ ſæpè inſeres, & Centonem è Tullij purpurâ contexes, paullò pòſt daturus tuam. Exercitij genus quod olim in Germaniâ huic rei propoſui, dicere operæpretium habeo, etſi non dictare. Fuit tale. Hæc ſequêre: quid fugies? nihil, niſi ea quæ Grammatici vitant. At in *Creſcente*, creſcat mihi paullìſper iudicium, & ſeruari præcipiam hæc tria. Primùm, vt in furtis iam verecundior ſis; non enim vltrà decet. Secundùm, vt in Formulis exprimendis remiſſior; nō enim vltrà opus. Sicut digiti in citharâ ęgrè & cum intentione initio ponuntur, ijdem poſteà ad chordas & numeros ſponte veniunt: ſic mens iſtis paullùm aſſuefacta. Tertiùm, vt Phraſes & Verba meliora vndique aſſumas; & formes, vt ſic dicam, cutem illam orationis tuæ externam. Atque hæc ſanè præcipua hîc cura. quid vitandum? vitium agnatum Verborum delectui, nimia aſperitas aut antiquitas. Quod in Comicis imitandis præcipuè mihi caue, & ne quid aut ſordidum ab ijs dictio tua trahat, aut obſoletum. Nam vt imperiti pictores in facie exprimendâ, rugam, næuum, verrucam

facilè imitantur, indolem negligunt, & ipſum vultum : ſic ſæpè adoleſcentes rara aut exſtantia verba excerpunt, ingenium omittunt & genium dictionis. Quæ autem verba ſordida? quę iacent, repunt, è fęce vulgi & è triuijs ſumpta, nec niſi iudicio diſcernenda. Quæ obſoleta? notæ duplicis: Naturâ & Opinione. Illa dixerim, quæ reuerà talia ſunt: hæc, quæ ſenſu dumtaxat vulgi. Nam hodie ita inualuit, vt quicquid ignotum, nec tritum auribus imperitorum, obſoletum cenſeatur; quamquam ab optimis auctoribus petitum, & ab optimo illo æuo. Priora igitur aut planè vitabis, aut non niſi cum excuſatione & interfatiunculâ vtêris: iſta etiam appetes, & intexes ſermoni tuo tamquam gĕmas. De quo toto genere, opportuniùs monebo & inſtruam per exempla. Supereſt Imitatio vltima, ſiue *Virilis*: in quâ hoc pręcipio, non tam exteriorem illum ornatum ſpectari debere, quàm virtutes & cultum internum: id eſt, Figuras, Imagines, Acumina, & ea quæ appellaui Ornamenta. In quo vna cautio, vt cùm oratio perfici iam incipiat & ſumma illi manus imponi, κακοζηλία vitetur & Affectatio: infelix ſanè vitium, & quod obrepit ſpecie virtutis. Ea eſt, nimium cultus ſtudium, & ſine modo. Quod per te ægrè videas aut vites: felix cui doctor hîc aliquis aut monitor amicus.

Hæc dictanda mihi nunc ſuper Epiſtolis cenſui: cum fructu nonnullo eorum, ſpero, qui audierunt; vereor vt exiguo, qui tantùm legent.

ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ περὶ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

EX DEMETRII PHALEREI DE ELOCVTIONE.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχνότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν, ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράψας ἐπιστολὰς, φησὶν, ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς· εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολὴν, οἷον τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου. καὶ λέγει μέν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν. δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν. ὁ μὲν γὰρ, μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα· ἡ δὲ, γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά. τίς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθῇ πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον, ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντος, φησὶν; Εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς ᾅδου κατελθεῖν βουλομένοις, οὐδεὶς φθόνος.

QVONIAM *verò & Epiſtolicus character Exilitate indiget, etiã de ipſo dicemus. Artemo igitur, is qui Ariſtotelis epiſtolas collegit & euulgauit, ait* eodẽ modo oportere Dialogum & Epiſtolas ſcribi. Eſſe enim epiſtolam quaſi alterã Dialogi partem. *Et aliquid quidem dicit, non tamen omnia. Oportet enim epiſtolam paullò magis adornari & quaſi exſtrui, quàm Dialogũ. Iſte enim imitatur neglegenter & ex tempore dicentem: illa autẽ ſcribitur, & aliquo modo mittitur quaſi donum. Quis igitur ita ſermocinetur cum amico, ſicut Ariſtoteles ad Antipatrum, ſuper ſene quodã exſule, ſcribẽs ait?* Si verò ad omnia exſilia iſte ita abijt, vt* nõ redeat: manifeſtum eſt, quòd nemo inuidet ire ad inferos volenti-

*non reducatur.

ὁ γὰρ οὕτω διαλεγόμενος, ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι. καὶ λύσεις συχναί, ὁποῖαι οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς· ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ ἡ λύσις. καὶ τὸ μιμητικὸν, οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον, ὡς ἀγῶνος: οἷον ὡς ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, Τίς ἦν ὦ Σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν Λυκείῳ διελέγου; ἦ πολύς ὑμᾶς ὄχλος περιειστήκει. καὶ μικρὸν προελθὼν ἐπιφέρει, Ἀλλά μοι ξένος τις φαίνεται εἶναι, ᾧ διελέγου. τίς ἦν; ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἑρμηνεία καὶ μίμησις ὑποκριτῇ πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς. πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολὴ, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος· σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τοῦ γράφοντος. ἐξ οὐδενὸς δὲ οὕτως, ὡς ἐπιστολῆς. τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις. αἱ δὲ ἄγαν μακραὶ, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὀγ-

lentibus. *Nã qui ita disserit, demõstranti magis quàm sermocinanti similis apparet. Et solutiones crebræ* in sermone, *quales non decent epistolas: quia obscurũ quiddã in scriptione solutio. Et illud Imitatoriũ, non tã scriptionis proprium, quàm cõtentionis. Sicut in Euthydemo:* Quis ille erat ô Socrates, cum quo herè in Lyceo disserebas? certè frequens turba vos circũsistebat. *Et paullũ progressus, infert:* At mihi hospes quispiã esse videbatur qui cũ loquebare. quis erat? *Hæc enim talis elocutio & imitatio, histrionem magis decet, nõ epistolas scribẽtem. Plurimum autem Morale epistola habeat, sicut & Dialogus. Ferè enim animi sui simulacrum quisq; & imaginẽ, epistolam scribit. Et est quidem ex aliâ omni oratione videre ac noscere mores scriptoris: ex nullâ tamen æquè atq; ex epistolâ. Magnitudo autẽ epistolæ modica & contracta esto, sicut & dictio. Valdè autem longæ, & elocu-*

tione

κωδέστεραι, οὐ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ γένοιντο ἂν, ἀλλὰ συγγράμματα, τὸ χαίρειν ἔχοντα προσγεγραμμένον. καθάπερ τὰ Πλάτωνος πολλὰ, καὶ Θουκυδίδου, καὶ τῇ συντάξει μέν τι λελύσθω μᾶλλον. γελοῖον γὰρ περιοδεύειν, ὥσπερ οὐκ ἐπιστολὴν, ἀλλὰ δίκην γράφοντα, καὶ οὐδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ᾽ οὐδὲ φιλικόν. τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὰ σῦκα, σῦκα λεγόμενον, ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιτηδεύειν. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι οὐχ ἑρμηνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματά τινα ἐπιστολικά ἐστιν. Ἀριστοτέλης γοῦν, ὃς μάλιστα ἐπιτετυχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου ἐπιστολικοῦ, Τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοί, φησίν· οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν. εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μὲν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει. φιλοφρόνησις γάρ τις βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περὶ ἁπλοῦ πράγματος ἔκθεσις, καὶ ἐν ὀνόμασιν ἁπλοῖς. κάλλος μέντοι αὐτῆς αἵ τε

tione magis inflatæ, non, per Fidem, epistolæ sunt, sed Libri aut scripta Saluere *illud habentia. sicut Platonis plurima sunt, & Thucydidis. Et constructione quidem epistola soluta esse debet magis. Ridiculum enim per periodos ire, tamquam non epistolam sed iudicialem caussam scribentem: imò non ridiculũ tantùm, sed nec familiare aut amicũ. Illud enim quod prouerbio fertur, Ficus, ficus, epistolæ oportet accõmodare. Sciendum autem, quòd nõ solùm Elocutio quædam, sed & Res sunt Epistolis propriæ. Aristoteles igitur, qui formã maximè epistolæ cõcepisse & assecutus videtur, ait:* Hoc tibi nõ scribo: nõ enim esset epistolicũ. *Siquis enim in epistolâ Sophismata aut cauillos scribat, aut Naturales dissertiones; scribit quidẽ, non tamẽ epistolã. Come enim quiddam vult esse Epistola; breue; & de re simplici expositio, etiã verbis simplicibus. Pulchritudo enim eius & decor, amica benigni-*

φιλικαὶ φιλοφρονήσεις, καὶ πυκναὶ παροιμίαι ἐνοῦσαι. καὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐνέστω αὐτῇ σοφὸν, διότι δημοτικόν τι ἐστὶν ἡ παροιμία καὶ κοινόν. ὁ δὲ γνωμολογῶν, καὶ προτρεπόμενος, οὐ δι' ἐπιστολῆς ἔτι λαλοῦντι ἔοικεν, ἀλλὰ μηχανῆς. Ἀριστοτέλης μέν τοι καὶ ἀποδείξεσί που χρῆται ἐπιστολικαῖς. οἷον διδάξαι βουλόμενος, ὅτι ὁμοίως χρὴ εὐεργετεῖν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μικρὰς, φησὶν, Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι· ὥστ' ἐπεὶ αἱ Χάριτες θεαὶ, ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ' ἀμφοτέραις. καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικὸν, καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτή. ἐπεὶ δὲ καὶ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν τοιαῦται αἱ ἐπιστολαὶ, μικρὸν ἐξηρμέναι πως· στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται. ἐξηρμένη μέν τοι, καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκείους ἡ Πλά-

nignitas, & crebra Prouerbia inſerta. Atque hoc vnum ſapiens inſit epiſtolæ; quoniam populare quiddam eſt Paræmia, & vulgo notum. Qui verò ſentētias loquitur, aut ſeriò cohortatur, non per epiſtolam iam loquenti ſimilis eſt, ſed per artem. Ariſtoteles ſanè & demonſtrationibus vtitur interdū epiſtolicis. ſicut cùm docere vellet, pariter magnis & paruis ciuitatibus benefaciēdum eſſe, ait: Dij enim in vtriſque æquales ſunt. itaque & Gratiæ, quoniam deæ, æquales tibi reſidebunt apud vtraſque. *Nam & quod demonſtratur Epiſtolicum eſt: & demonſtratio ipſa. Quoniam autem & ciuitatibus interdum & regibus ſcribimus, ſunto eiuſmodi epiſtolæ paullò magis eleuatæ. (mens enim dirigenda & in perſonam, cui ſcribitur.) eleuatæ tamen, ſed non vti Liber aut commentatio fiat pro epiſtolâ. ſicut illæ Ariſtotelis ad Alexādrum, & Platonis*

των. Καθόλου δὲ μεμίχθω ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτήροιν τούτοιν, τοῦ τε χαρίεντος καὶ τοῦ ἰσχνοῦ. Καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν τοσαῦτα, καὶ ἅμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰσχνοῦ.

ad Dionis familiares. Vniuersè autem miſcetor epiſtola, quod ad Elocutionem, è duobus characteribus iſtis, Vrbano & Exili. Et de Epiſtolâ quidem hactenus, & ſimul de charactere exili.

FINIS.

Hoc Secundo Tomo continentur Epistola[e]

Nimirum;

1. Miscellanearum centuriæ 5.
2. ad Italos et Hispanos centuria singularis.
3. ad Germanos et Gallos centuria singularis.
4. ad Belgas centuriæ 3.
5. Epistolica Institutio.

JUSTI LIPSII

OPERA

ANTVERPIE

1602